

Sporočilo za javnost

»Nastavimo ogledalo vladnim ukrepom na področju digitalne vključenosti!«

Ljubljana, 30. november 2023 – Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (Mreža NVO-VID) in Digitalno središče nevladnih organizacij sta na novinarski konferenci z naslovom »Nastavimo ogledalo vladnim ukrepom na področju digitalne vključenosti!« opozorila na pomanjkljive vladne ukrepe na področju digitalne vključenosti, digitalne dostopnosti, odprte kode, zelenega in digitalnega prehoda ter izpostavila nujnost boljšega strateškega načrtovanja, transparentnosti in izvršne zmogljivosti politik digitalne preobrazbe. Nevladne organizacije na področju informacijske družbe in digitalne preobrazbe so podale predloge za izboljšave in pozvale Vlado Republike Slovenije in Ministrstvo za digitalno preobrazbo k boljšim in ustrežnejšim ukrepom na področju digitalne vključenosti prebivalstva. Predstavile so tudi dobre prakse projektov Mreže NVO-VID, ki prispevajo k uravnoteženi, tehnološko nevtralni, trajnostni in pravični digitalni vključenosti prebivalstva.

Mateja Strašek iz Zveze društev upokojencev Slovenije, ki koordinira delovno skupino za digitalno vključenost starejših pri Mreži NVO-VID, je poudarila stališče, da morajo imeti vsi starejši enakopraven dostop do ukrepov digitalnega vključevanja, digitalnih veščin, tehnologij in spleta brez omejevanja starosti. Pridobivanje in posodabljanje digitalnih kompetenc ne sme biti omejeno s starostjo do 75 let, kot jo določa Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti. Starostna omejitev izhaja iz statistične kategorije DESI indeksa, ki je neustrezen pokazatelj digitalne vključenosti prebivalstva. Ga. Strašek je izpostavila odgovorno in dogovorno digitalno vključevanje starejših, ki mora izhajati iz njihovih potreb po digitalnih veščinah in tehnologijah za vključenost v digitalno družbo. Opozorila je tudi na etiketiranje starejših kot breme družbe in predlagala opredelitev starejših kot digitalno ranljivo skupino, ki potrebuje pametne telefone in znanje za uporabo digitalnih storitev brez omejevanja starosti. Kot enega izmed primerov dobre prakse digitalnega vključevanja starejših je ocenila donacije računalniške opreme in usposabljanja za osnovno uporabo računalnika v okviru projekta Na-prostem.si. Izpostavila je tudi dilemo glede uporabe elektronske osebne izkaznice pri starejših, ki imajo trajne osebne izkaznice.

Maša Malovrh iz Založbe Beletrina je opozorila na neustrezno dostopnost digitalnih javnih storitev ter predstavila predloge za boljši nadzor in izvajanje Zakona o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij. Izpostavila je tudi Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide, ki stopa v veljavo leta 2025. Kot sopredsedujoča delovni skupini za digitalno dostopnost pri Mreži NVO-VID je ga. Malovrh poudarila načelo digitalne dostopnosti za vse, tako za starejše in uporabnike z različnim invalidnostmi. Med razlogi za deficitarnost digitalne dostopnosti v Sloveniji je naštel neozavešenost in neinformiranost zavezancev ter izvajalcev digitalnih javnih storitev na lokalni in državni ravni, pomanjkljivo usklajenost pristojnih vladnih resorjev, pomanjkljiv nadzor nad izpolnjevanjem zakonodaje, neizrekanje kazni ter nerazvit dialog pristojnih ministrstev s strokovnimi organizacijami iz nevladnega sektorja.

Matija Šuklje iz *Društva uporabnikov Linux-a Slovenije* in predsedujoči delovni skupini za prosto programje in storitve pri Mreži NVO-VID je uvodoma pozdravil rešitev, da bo na prenosnih računalnikih, ki so bili kupljeni s strani Ministrstva za digitalno preobrazbo za potrebe izvajanja mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, nameščen Linux operacijski sistem. Hkrati je opozoril, da ministrstvo še vedno ni zagotovilo podpore za uporabo elektronske osebne izkaznice za uporabnike osebnih računalnikov z nameščenim Linux operacijskim sistemom. Prav tako je izpostavil večkratne pozive Mreže NVO-VID vladnim resorjem, da začnejo v komunikaciji z državljanji uporabljati dokumente v odprtih formatih in standardih (ODF, PDF, ...), ki so bolj združljivi z različno programsko opremo, prijaznejši za uporabnike in trajnostni. G. Šuklje je tudi opozoril na evropsko pobudo »Javna sredstva – javna koda«, ki na strani vladnih ministrstev še ni naletela na ustrezen posluh. Ministrstvo za digitalno preobrazbo zaenkrat še ni pokazalo interesa za aktivnejše spodbujanje uporabe odprtokodnih rešitev pri razvoju storitev državne in javne uprave, zato je predlagal vzpostavitev portala odprto kodnih rešitev Vlade Republike Slovenije po vzoru Open Source Observatory (OSOR) Evropske komisije in OpenCode.de.

Matjaž Ugovšek iz *Društva za trajnostni razvoj Duh časa*, ki v okviru Mreže NVO-VID naslavlja soodvisnost zelenega in digitalnega prehoda, je izpostavil pomanjkljivosti Nacionalnega strateškega načrta za digitalno desetletje tako z vidika obsega zelenih ukrepov kot tudi neprepoznavanja zelenih rešitev v že zastavljenih ukrepih. V poglavju Doprinos k zelenemu prehodu v načrtu se nahajajo zgolj štirje ukrepi, ki pa naslavlja le digitalno podporo za zeleni prehod, v načrtu pa manjkajo ukrepi, ki bi zmanjševali negativen vpliv digitalizacije na okolje. Po mnenju g. Ugovška težava ni uvrstitev na DESI indeksu ampak naravnost obupna okoljska napoved. Z načrtom za digitalno desetletje moramo čim prej, predvsem in na prvem mestu podpreti zeleni prehod. Zato je pozdravil ukrep za subvencioniranja nakupa tudi rabljene in obnovljene računalniške opreme ter predvideno uporabo odprtokodnih programov v t. i. Računalniškem skladu, ki so ključni za podaljševanje uporabnosti osebnih računalnikov. Svoje misli je zaključil s pesniško prisposodbo, da manjkajo predvsem ukrepi, ki bi pobesnelemu digitalnemu konju nadedli zelene uzde.

Mag. Simon Delakorda iz *Inštituta za elektronsko participacijo*, ki koordinira zagovorniške aktivnosti Mreže NVO-VID, je predstavil sistemske pomanjkljivosti pri strateškem načrtovanju, transparentnosti in izvršni zmogljivosti javnih politik in ukrepov na področju digitalne vključenosti. Izpostavil je nujnost nadgradnje normativnih podlag za vključevanje strokovnih javnosti v načrtovanje in sprejemanje politik ter izboljšanje kulture sodelovanja z nevladnimi organizacijami, ki je na strani Ministrstva za digitalno preobrazbo na zelo nizki ravni. Ministrstvo se prepogosto poslužuje praks komunikacijskega in časovnega omejevanja oz. neizvajanja javnih obravnav posameznih nacionalnih strateških in akcijskih načrtov ter pomanjkljivega in dolgotrajnega odgovarjanja na predloge in vprašanja nevladnih organizacij. Mag. Delakorda je opozoril na problematiko slabe komunikacije in neusklajenosti med vladnimi resorji na primeru izvajanja mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme ter na neustreznost javnega razpisa za sofinanciranje usposabljanj otrok in mladih za krepitev digitalnih kompetenc, ki niso izhajali iz dejanskih potreb ciljnih skupin in obstoječih izkušenj z izvajanjem neformalnih izobraževanj na terenu. Ministrstvo je zato pozval k boljšemu načrtovanju ukrepov digitalne vključenosti v sodelovanju s strokovno javnostjo, izvajanju zunanje evalvacije že izvedenih ukrepov, večji skrbi za integriteto resornih javnih naročil ter opozoril na neizvajanje Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti v 17. členu, ki se nanaša na nevladne organizacije. V zaključku je poudaril problem nekritičnega tehnološkega idealiziranja digitalne preobrazbe, ki temelji na napačni predpostavki, da večja uporaba digitalnih tehnologij tehnoloških korporacij in multinacionalk med prebivalkami in

prebivalci vodi v boljšo družbo. Kot primer je izpostavil tendenciozno PR promocijo digitalizacije s strani Ministrstva za digitalno preobrazbo in napovedal ponovno aktivacijo večdeležniške strateške skupine za družbene vidike digitalizacije pri Mreži NVO-VID.

Kristijan Tkalec iz Društva za krepitev potencialov mladih na področju znanosti, umetnosti in tehnologije – Rampa in koordinator usposabljanj v projektu <https://www.na-prostem.si/> je predstavil primer dobre prakse digitalnega vključevanja nevladnih organizacij in uporabnikov. Nevladni sektor nima zagotovljene dolgoročne sistemsko podpore za digitalno preobrazbo, kot jo imajo sektorji gospodarstva in izobraževanja. Posledici sta odvisnost nevladnih organizacij od tehnoloških korporacij in priklenjenost na prodajalca (vendor lock-in). V okviru projekta Na-prostem.si so zato vzpostavili sistem usposabljanj za uporabo preverjene odprtokodne programske opreme in storitev (izvedenih je bilo več kot 50 usposabljanj) in razdelili več kot 250 obnovljenih računalnikov in 200 USB ključkov z Linux operacijskim sistemom. Vzpostavljen je tudi spletni forum, na katerem se je razvila aktivna skupnost za pomoč pri uporabi preverjenih odprtokodnih programov in storitev. Projekt Na-prostem.si tako neposredno prispeva k večji digitalni suverenosti prebivalstva in tehnološki nevtralnosti digitalne preobrazbe v Sloveniji. Kot dobro prakso ga je prepoznala Evropska komisija, ki je projekt izpostavila v svojem poročilu o napredku izvajanja zavez Berlinske deklaracije kot pozitivni premik v Sloveniji na področju "Promocija temeljnih pravic in demokratičnih vrednot v digitalni sferi" ter kot primer dobre prakse odprtih in prostih IKT storitev na Joinup, platformi Evropske komisije.

Jože Gornik iz Zavoda Nefiks, ki vodi Stičišče Središče Osrednjeslovenske regije, je podal rezultate humanitarne akcije »Namizni računalniki za prizadete v poplavah«. Tekom akcije, ki je potekala pod okriljem Mreže NVO-VID, je bilo razdeljenih 40 monitorjev, 40 stacionarnih računalnikov, 22 prenosnikov in 25 kosov ostale opreme (tiskalniki, skenerji, kamere, slušalke z mikrofonom), ki so jo pripravili v Društvu Duh časa. Na Stičišče Središče se je v povezavi z akcijo obrnilo več kot 20 ljudi, prošnje za opremo pa je izpolnilo skoraj 100 ljudi. Prošnje za donacije računalniške opreme za prizadete v poplavah je še vedno mogoče podati prek obrazca <https://obrazci.duh-casa.si/>.

V zaključku novinarske konference je Simon Delakorda napovedal podelitev priznanj Mreže NVO-VID za projekte in aktivnosti civilne družbe, ki prispevajo k pravični, uravnoteženi in suvereni digitalni vključenosti prebivalstva. Podelitev bo potekala v okviru 10. obletnice delovanja Mreže NVO-VID, ki bo naslednje leto ob mednarodnem dnevu informacijske družbe. Za podelitev posebnih priznanj civilne družbe so se v Mreži NVO-VID odločili zaradi spornih primerov podeljevanja nagrad digitalnim projektom, kot je primer elektronske osebne izkaznice, ki ne sledijo tehnološki nevtralnosti in ne izpolnjujejo načela digitalne vključenosti za vse.

Stik za dodatne informacije in pojasnila

mag. Simon Delakorda, koordinator zagovorništva pri Mreži NVO-VID

E: simon.delakorda@inepa.si M: 041 365 529

Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (NVO-VID) zagovarja kakovostno življenje v informacijski družbi in opolnomočenje ljudi s pomočjo digitalnih tehnologij. Mreža NVO-VID povezuje 25 društev, zvez društev, zasebnih zavodov, fundacij in socialnih podjetij, od katerih jih ima 6 status nevladne organizacije v javnem interesu na področju razvoja informacijske družbe. NVO-VID deluje kot projekt nacionalne vsebinske mreže nevladnih organizacij na področju digitalne preobrazbe in kot subjekt podpornega okolja v skladu v 3. odstavkom 24. člena